

KONYA TİCARET ODASI

UKRAYNA CUMHURİYETİ ÜLKE RAPORU

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM UKRAYNA CUMHURİYETİ GENEL BİLGİLER

1.1. Temel Sosyal Göstergeler.....	1
1.2. Temel Ekonomik Göstergeler.....	2

İKİNCİ BÖLÜM UKRAYNA EKONOMİSİ VE DIŞ TİCARETİ

2.1. Genel Değerlendirme.....	3
2.2. Dış Ticaret.....	4
2.3. Yabancı Sermaye Yatırımları.....	5
2.4. Tarım.....	6
2.5. Sanayi.....	6
2.6. Ulaştırma	7
2.7. Madencilik ve Enerji	7

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM UKRAYNA-TÜRKİYE ARASINDAKİ İLİŞKİLER

3.1. Siyasi İlişkiler.....	9
3.2. Ticari ve Ekonomik İlişkiler.....	10
3.2.1. Dış Ticaret.....	10
3.2.2. Karşılıklı Doğrudan Yatırımlar.....	11
3.2.3. Yatırım Olanakları.....	12
3.2.4. İkili Ticari ve Ekonomik İlişkilerde Karşılaşılan Sorunlar.....	13
3.2.5. Ukrayna İle Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Açısından Önemli Görülen Unsurlar.....	14
3.2.6. Ekonomik ve Ticari Anlaşmalar.....	15
KAYNAKÇA.....	18

BİRİNCİ BÖLÜM

UKRAYNA CUMHURİYETİ GENEL BİLGİLER

1.1. Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	:	Ukrayna Cumhuriyeti
Nüfus	:	47.550.000 (2005 yılı Ocak ayı) Toplam nüfusun %47'si erkek, %53'ü kadındır.
Nüfus Yoğunluğu	:	81.9 (Kişi/km ²)
Nüfusun Etnik Dağılımı	:	%73 Ukrayna, %22 Rus, %1 Yahudiler, %4'ünü diğer uluslar (Bulgar, Moldova, Macar, Romen) oluşturmaktadır.
Nüfusun Dağılımı	:	%68'i kentlerde, % 32'si kırsal kesimde yaşamaktadır.
Okur-yazar Oranı	:	%99 (erkeklerde %100, kadınlarda %97)
Ortalama Yaşam Süresi	:	65,9 yıl (erkeklerin 60,4 yıl, kadınların 71,9 yıl)
Başkent	:	Kiev (2.635.000)
Yüzölçümü	:	603.700 km ²
Yönetim Şekli	:	Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı	:	Leonid Kuchma
Konuşulan Diller	:	Ukraynaca (Resmi), Rusça
Dinler	:	Katolik ve Ortodoks, Rus Ortodoks
İdari Birimler	:	24 bölge, 1 özerk bölge (Kırım) ve bölge statüsünde iki kentten (Kiev ve Sivastapol) oluşmaktadır.
Başlıca Şehirler	:	Kiev (2.602.000), Kharkiv (1.470.000), Dnipropetrovsk (1.065.000), Odessa (1.029.000), Donetsk (1.016.000).
Milli Gün	:	24 Ağustos
Komşu Ülkeler ve Sınır Uzunlukları	:	Belarus (891 km), Rusya Fed. (1.789 km), Moldova (939 km), Macaristan (103 km), Slovakya (90km).
Para Birimi	:	Grivna (1 US \$ = 5.33 Grivna/Mart 2004)
İklimi	:	Kuzey iklim alanının ortasında yer alan Ukrayna'da dört mevsim birlikte yaşanmaktadır. Kırım Bölgesi Akdeniz iklimi özelliklerine sahiptir.
Saat Dilimi	:	GTM'den 2 saat ileridir. Türkiye ile aynı saati kullanmakta.
Ülke Kodu	:	38

Ukrayna'da 1995 yılında 52 milyon civarında olan nüfus ekonomik ve sosyal koşulların kötüleşmesiyle birlikte ortaya çıkan dış göç ile bugün 48 milyon civarına inmiştir. Ukrayna'dan diğer ülkelere yapılan göç önceki yıllarda olduğu gibi devam etmekte birlikte

özellikle son iki yıldır, diğer ülkelere göç eden insanların bazıları geri dönmeye başlamışlardır.¹

Ukrayna'nın tarihi Kiev Ruslarının 9. yy.da kurdukları kent devletine kadar uzanmaktadır. Bu devlet 13. yy.da Tatarlar, daha sonra da Polonya ve Litvanya tarafından işgal edilmiş, 1654 yılında Ruslarla yaptıkları Pereyaslav Anlaşması sonucunda tamamen Rus İmparatorluğunun kontrolüne girmiştir. Ukrayna 1922'de SSCB'ne dahil olmuştur.²

Sovyetler Birliğinin dağılması sonucunda 24 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan eden Ukrayna'da 1991 Aralık ayında yapılan seçimler sonucunda Kravchuk Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu ve Parlamento (Verhovna Rada) ülke yönetiminde söz sahibi olan üç temel organdır. Ukrayna Anayasası 28 Haziran 1996 tarihinde kabul edilmiştir. Parlamento 450 üyeye sahiptir. Parlamento seçimleri 4 yılda bir, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ise 5 yılda bir yapılmaktadır. Leonid Kuçma Temmuz 1994'den bu yana Ukrayna Cumhurbaşkanıdır. Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından atanmakta, bu atama Parlamento tarafından onaylanmaktadır.

Ukrayna, dış ilişkilerinde Batı ile olan bütünleşmesini öncelikli olarak ele almakta, ancak diğer yandan Rusya ile olan bağlarını da koruyarak dengeli bir siyaset izlemektedir. Ukrayna'nın Avrupa Birliği ile yaptığı Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması 1 Mart 1998 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve Ukrayna, AB üyeliğini hedeflemektedir. Aralık 1999'daki AB Zirvesi'nde benimsenen AB'nin Ukrayna Stratejisi ve AB'nin 2004 yılının sonlarında açıklamış olduğu "Ukrayna Eylem Planı" uzun vadeli işbirliğini öngörmekte, tam üyelik konusunu ele almamaktadır.³

1.2. Temel Ekonomik Göstergeler

2005 yılı itibariyle Ukrayna'nın GSYİH'sı bir önceki yıla kıyasla 16,8 milyar dolarlık bir artışla 81,7 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. 2004 yılında 1.352 dolar olarak kişi başı gelir 2005 yılında 1.738'e yükselmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: 2002-2005 Yılları Ukrayna Cumhuriyeti Temel Ekonomik Göstergeler

	2002	2003	2004	2005
GSYİH (milyar \$)	49,9	52,3	64,9	81,7
Kişi Başı Gelir (\$)	1.041	1.100	1.352	1.738
Reel GSYİH Büyümesi	%4,6	%4,5	12,1	2,6
TÜFE (yıl ortalaması)	%0,8	%5,2	%9,0	%13,5
İhracat (milyar \$)	18,7	20,5	33,4	35,0
İthalat (milyar \$)	18,0	20,0	29,6	36,1
Cari Denge (milyar \$)	3,2	2,3	6,8	2,5
Dış Borçlar (milyar \$)	14,8	16,0	21,9	23,6
İşsizlik Oranı	%3,8	%4,3	-	-

¹ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

² <http://www.tika.gov.tr/Dosyalar/Ukrayna.doc> (03.07.2006)

³ DEİK, **Ukrayna Ülke Bülteni**, Mart 2006

Kur (HRN/\$)	5,33	5,37	5,32	5,12
---------------------	------	------	------	------

Kaynak: Ukrayna Ekonomi ve Avrupa İle Entegrasyon Bakanlığı, CISSTAT

İKİNCİ BÖLÜM UKRAYNA EKONOMİSİ VE DIŞ TİCARETİ

2.1. Genel Değerlendirme

Ukrayna geniş ve verimli toprakları, zengin maden ve kömür kaynakları, SSCB'den miras kalan güçlü sanayisi, akademik ve araştırma kadroları, iyi eğitilmiş işgücü ile oldukça yüksek bir ekonomik potansiyele sahiptir.⁴

Bununla birlikte 1998 yılında yaşanan Rusya krizinden etkilenen Ukrayna geleneksel olarak sahip olduğu sektörleri çeşitlendirme konusundaki girişimlerinde başarısızlığa uğramış, kriz imalat sanayi ve tarım alanlarında tahribata yol açmış, GSMH'da ise % 0.4 gerilemeye yol açarken işsizlik oranının % 5'e çıkmasına yol açmıştır.

Ekonomik anlamda toparlanma ise ancak 2000 yılı ile birlikte başlayabilmiştir. 2001 yılından 2002 yılına GSMH sabit fiyatlarla % 4.1 oranında artmıştır.

2003 yılında Ukrayna ekonomisi, dış pazarlardaki olumlu gelişmeler, halkın reel gelirindeki artış ve yatırım ortamının iyileşme süreci dolayısıyla beklenenin üzerinde bir performans sergilemiş ve GSMH büyümesi % 8.5 olarak gerçekleşmiştir.

2004 yılında Ukrayna ekonomisi iç talebin artması ile genel olarak dünya ekonomilerinde yaşanan iyileşme nedeniyle yüksek performansını artırarak devam ettirmiş ve yüzde 12 ile tarihinin en yüksek büyüme oranına ulaşmıştır.

2005 yılı büyüme hızını düşürmüş ve bu dönem GSYİH, bir önceki yıla göre sadece yüzde 2.1 oranında artmıştır. Dış faktörlerin olumlu etkisinin azalması ve ülke içindeki yatırımların istenen seviyeye henüz ulaşmamış olması bu duruma sebep olurken, yeni hükümetin özelleştirme kapsamında satılmış olan işletmelerin durumlarını incelemeye alacağını ve usulsüz olarak özelleştirildiği tespit edilen işletmelerin de gerekirse yeniden millileştirileceğini açıklaması iş çevreleri arasında tedirginliğe yol açarak büyümeye olumsuz etkide bulunmuştur.⁵

Yıllar itibariyle Ukrayna'da gerçekleştirilen bütün ekonomik reformların belli bir istikrarı sağladığı görülmüştür. 2000 yılında % 28,2 olan TÜFE oranı 2005 yılına gelindiğinde % 13,5'e kadar gerilemiştir.

Ukrayna'da 2004'ün seçim yılı olması nedeniyle popülist harcamalar artmış ve seçimler öncesinde uygulanan gevşek mali politikalar enflasyonun artmasına yol açmıştır. 2005 yılında da söz konusu uygulamaların etkisinin devam etmekte olduğu gözlemlenmekle birlikte, üretici fiyatlarındaki artışların da tüketiciye yansımalarıyla enflasyon yüksek seviyelerde seyretmeye devam etmiştir.⁶

⁴ <http://www.tika.gov.tr/Dosyalar/Ukrayna.doc> (03.07.2006)

⁵ DEİK, **Ukrayna Ülke Bülteni**, Mart 2006

⁶ DEİK, **Ukrayna Ülke Bülteni**, Mart 2006

Ukrayna Merkez Bankası'nın politika tercihlerini ve Avrupa'daki gelişmiş ülkeler ile Ukrayna arasında yaşanan gelişme farklılığından ötürü Ukrayna'da enflasyon daima Avrupa'da gerçekleşen enflasyondan fazla olmuştur.⁷

2.2. Dış Ticaret

Ukrayna'nın başlıca ihrac ürünleri; demir-çelik ve bunlardan mamul eşya, kömür, metal cevherleri, kimyasal maddeler, gübre ve gübre hammaddeleri, şeker, ayçiçeği ve ham ayçiçeği yağı, et ve demir dışı metaller olarak sayılabilir.

Başlıca ithalat ürünleri ise; petrol, petrol türevleri ve doğalgaz, elektrikli olmayan makine ve cihazlar, motorlu kara taşıtları, tarım makineleri ve cihazlar, ses ve görüntü cihazları, ev ve mutfak eşyası gibi elektrikli dayanıklı tüketim mallarıdır.

Tablo 2: Ukrayna Cumhuriyeti Dış Ticaret Göstergeleri (milyon \$)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
İhracat	12.463	15.722	17.091	18.669	23.739	33.432	35.024
İthalat	12.945	14.943	16.893	17.959	23.221	29.691	36.159

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Ukraine Country Profile'2006

Ukrayna 2005 yılında bir önceki yıla göre 1.592 milyon dolar artışla 35.024 milyon dolar değerinde ihracat gerçekleştirmiştir. İthalatı ise yine bir önceki yıla oranla 6.468 milyon dolar artışla 36.159 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Ukrayna'nın dış ticaret dengesini Rusya ve eski Sovyet Cumhuriyetleri'nden ithal ettiği yakıt ve enerji kaynakları belirlemektedir. Dünya Ticaret Örgütü ve AB standartlarına uymaya çalışan ve uluslar arası ekonomik ve ticari kuruluşlara dahil olma yolunda önemli çabalar gösteren Ukrayna'da, devletçi ve reform karşıtı parlamento ile hükümet arasındaki sorunlar nedeniyle dış ticaret rejiminde istenilen serbestliğe ulaşamamıştır.

Ukrayna'nın en önemli ticaret ortağı Rusya Federasyonu'dur. Ülkenin dış ticaretinde, eski SSCB ülkeleriyle olan ticaretin payı büyüktür ve enerji konusunda dışa bağımlılık nedeniyle, ithalatın büyük bir kısmı ham petrol ve doğalgazdan oluşmaktadır.

Ukrayna'nın 2006 yılı başı itibariyle dış ticaret partnerlerine bakıldığında, Türkiye ile ticaret artarken, Rusya Federasyonunun toplam ticari payının azalma eğiliminde olduğunu görüyoruz (Tablo 3).

⁷ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

Tablo 3: Ukrayna'nın İhracat ve İthalata Bulunduğu İlk Dört Ülke

İhracatta İlk Dört Ülke		İthalatta İlk Dört Ülke	
Rusya Federasyonu	21,9	Rusya Federasyonu	35,5
Türkiye	5,9	Almanya	9,4
İtalya	5,5	Türkmenistan	7,4
Almanya	3,8	İtalya	2,8

Kaynak: www.bisnis.com

Ukrayna'nın ihracatta bulunduğu ilk dört ülke sıralamasında % 21,9 ile Rusya Federasyonu ilk sırada yer alırken, %5,9'luk bir paya sahip olan Türkiye ise ikinci sırada yer almaktadır. Aynı şekilde Ukrayna'nın ithalat yaptığı ülkeler sıralamasında ise bu kez daha yüksek bir oranla (%35,5) ile yine Rusya Federasyonu ilk sırada gelmektedir. Rusya'yı % 9,4 ile Almanya, % 7,4 ile Türkmenistan ve % 2,8 ile İtalya izlemektedir (Tablo 3).

2.3. Yabancı Sermaye Yatırımları

Ukrayna Cumhuriyeti yabancı sermaye konusunda oldukça yüksek bir potansiyele sahiptir.

19 Mart 1995 tarihinde kabul edilen Yabancı Sermaye Kanunu uyarınca, bir yatırımın yabancı sermayeli girişim olarak kabul edilebilmesi için kayıtlı sermayenin en az % 10'unun yabancılara ait olması gerekmektedir. Herhangi bir mevzuat değişikliği halinde yabancı yatırımcılar yatırımın yapıldığı tarihte geçerli olan uygulama ve garantilerden 10 yıl süreyle faydalanabileceklerdir.

Yatırımların kamulaştırılması kanunla engellenmiştir. Yeni mevzuata göre yabancı yatırımcılar elde ettikleri gelirin tamamını % 15 vergi ödemek suretiyle yurt dışına transfer edebilmekte, ayrıca her tür ihracat ve ithalatları vergi ve lisans uygulamasından muaf tutulmaktadır.

Ukrayna'daki yatırım % 50'si ilk dört sırada yer alan ABD, Almanya, Rusya ve İngiltere tarafından gerçekleşmiştir. IMF tarafından yayınlanan 2004 verilerine göre, ülke -4,2 milyar dolar finansal açık vermiştir. Bunda kambiyo rejiminin yeterince açık olmamasının payı vardır. Ancak buna rağmen cari işlemler hesabı 6,8 milyar dolar civarındadır.

Ukrayna'ya yatırım yapan ülkeler arasında ABD ilk sırayı almaktadır. ABD'nin ardından en önemli yatırımcı ülkeler İngiltere, Hollanda, Rusya ve Almanya'dır.

2005 yılı Haziran ayı itibariyle Toplam 9,1 milyar dolar yabancı sermaye çekebilen Ukrayna, kişi başına 200 dolarlık yabancı sermaye miktarı ile bu alanda çok düşük bir performans göstermiştir. Bu düşüşte ise siyasi istikrarsızlık, şeffaf olmayan bürokratik yapı ve yolsuzlukların payı büyüktür.

Tablo 4: Sektörler Bazında Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları (2004 Ocak)

	Milyon Dolar	%
Gıda Sanayi	740,5	18,9
Dahili Ticaret	518,8	13,2
Mühendislik	330,6	8,4
Finans ve sigortacılık	301,8	7,7
Ulaşım	252,8	6,4
Kimya ve petrokimya	221,4	5,6
Metal ve metal işleme	169,9	4,3

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Ukraine Country Profile

Sektörler bazında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına baktığımızda 2004 yılı Ocak ayı itibariyle gıda sanayi 740,5 milyon dolar ve %18,9'luk pay ile ilk sırada yer almaktadır (Tablo 4).

2.4. Tarım

603.700 km yüzölçümüne sahip olan Ukrayna topraklarının % 90'ı tarımsal faaliyetler için uygun olup, tarımsal ürünler arasında hububat, şeker pancarı, patates, ayçiçek, sebze, meyve, et, süt ürünleri ağırlıklı olarak yer almaktadır.

Ülke toprakların 26.050 km'lik bölümü sulanabilir konumdadır. Dünyadaki zengin toprakların bir kısmının Ukrayna'da olmasına rağmen, tarımsal verimlilik, gübre ve diğer kritik elemanların eksikliğinden dolayı, bağımsızlıktan sonra düşük seviyelerde gerçekleşmektedir.⁸

Ukrayna'nın tarım alanında üretim potansiyeli çok yüksektir. Topraklarının yaklaşık %70'i ekilebilir arazidir. İşgücünün ¼'ü tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Ancak SSCB'nin dağılmasından sonra tarımsal üretim % 50 azalmıştır. Bunun sebepleri ihracat pazarlarının yitirilmesi, girdilerde yaşanan sıkıntılar, toprak özelleştirmesinde yaşanan aksaklıklar olarak sıralanabilir.⁹

Ülke topraklarının kullanım alanına göre dağılımına baktığımızda; % 58'inin tarım, % 2'sinin sürekli ürünler, % 13'ünün çayır ve meralar, %18'inin ormanlık alanlar ve % 9'luk kesiminde diğer alanlardan oluştuğunu görmekteyiz.

Önemli tarım ürünleri; tahıl, patates, şeker pancarı, ayçiçeği, soya fasulyesi, sebze ve meyvedir. Başta ayçiçeği olmak üzere bitkisel yağların üretiminde BDT ülkeleri arasında birinci sıradadır.

Ukrayna'nın tarım ekonomisinin en önemli sektörü 11 milyon özle bahçeyi kapsayan bahçe tarımıdır. Bu alanlar tarım arazilerinin %14'ünü oluşturmalarına rağmen tarım üretiminin yaklaşık % 45'ini sağlamaktadır.¹⁰

⁸ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

⁹ <http://www.tika.gov.tr/Dosyalar/Ukrayna.doc> (03.07.2006)

¹⁰ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

Ülke toprakları dünya sıralamasında verimlilik açısından önde gelse de son yıllardaki gübre, tarım aleti, tarım ilacı sıkıntısı ve Çernobil faciası sonrası topraklarının büyük bölümünün kirlenmesiyle birlikte verimlilik oldukça düşmüştür.

2.5. Sanayi

Ukrayna'da temel sanayi dalları makine imalatı, metalurji, havacılık (uçak ve füze yapımı), telekomünikasyon, tekstil, kimya, tarımsal sanayiler olmakla birlikte, SSCB'nin çöküşünden bu yana çelik, kimyasallar, gemi inşası, kömür, makine ve silah üretimi gibi endüstri dallarında çeşitlilik sağlanmıştır.

Bağımsızlığını ilan etmeden önce daha çok savunma sanayi ve ağır sanayinin ağırlıkta olduğu Ukrayna sanayisinde üretim 1990'lı yıllar boyunca % 60 oranında daralmıştır.

Demir-çelik, enerji, savunma, makine imalat, kimya ve hafif sanayiden oluşan temel sanayi dallarında nüfusun yaklaşık beşte biri istihdam edilmektedir. Ukrayna'da savunma sanayii oldukça gelişmiştir.

Sanayi üretiminde görülen daralma 1999 yılından itibaren kırılmış ve sınai üretim Batı pazarlarına ihraç edilen çelik ve ağaç sanayi ürünlerinin üretiminde yaşanan artış dolayısıyla % 4.8 oranında artmıştır. 2000 yılında %12.9, 2001 yılında %14.2'ye ulaşan sınai üretim artışı 2002 yılında %7 oranında gerilemekle beraber 2003 yılında gıda işleme ve makine imalat sektörlerinde görülen üretim artışı bu yıl için önemli bir büyüme gerçekleştiğini göstermektedir.¹¹

2.6. Ulaştırma

Ukrayna, yaklaşık 1/3'ü (8.600km) elektrikli olan 23.350 km demiryolu ağına, 274.300 km'lik karayolu ağına ve 3000 km uçak pistiyle 14 havalimanına sahiptir. Ülkenin ayrıca 7 ticari limanı ve 4.400 km ülke içi su yoluna sahiptir.¹²

Toplam ulaştırmanın %14'ünü oluşturan demiryolu ulaşımı modernizasyona ihtiyaç duymaktadır.

Ukrayna'nın toplam 247.300 km'lik karayolunun 169.964 km.lik kısmı otoyoldur. Trafığın % 80'ini taşımaktadır. Ülkede her bin kişiye 110 otomobil düşmektedir.

Pist uzunluğu 3047 metreden uzun 14 havalimanı bulunan Ukrayna'nın uluslararası hava şirketi yurtdışında 150 şehirle bağlantılı hizmet vermektedir. Hava araçları ile 2002 yılında 1.7 milyon yolcu taşınmış olup bu rakam 2001 yılına kıyasla %37.9 artış anlamına gelmektedir.

Demiryolu ile 313,1 milyon ton yük taşınmış ve taşıma hacmi % 5,8 oranında artmıştır. Kara yolları yük taşıma miktarı 8,2 milyar ton olup, 2005 yılında önceki yıla göre % 7,1 oranında artmıştır.

¹¹ <http://www.tika.gov.tr/Dosyalar/Ukrayna.doc> (03.07.2006)

¹² www.igeme.org.tr (03.07.2006)

2.7. Madencilik ve Enerji

Ukrayna, maden kaynakları bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Demir, magnezyum, manganez, titan, civa, grafit, kükürt, cam ve inşaat malzemelerinin üretimi için gerekli tüm hammaddeler ülkede mevcut olup, ülke bu alanda kendi ihtiyacını karşılamanın yanı sıra önemli oranda ihracat da gerçekleştirmektedir.

Mineral kaynaklar açısından dünyanın % 5'ine, eski SSCB'nin % 20'si oranında rezervine sahip Ukrayna'nın kaynakları arasında 47 milyar ton ile kömür ilk sırayı almaktadır. Buna rağmen Ukrayna'da bulunan 196 kömür ocağının tamamına yakını devlete ait olduğu için üretiminden kar elde edilememektedir.

Demir cevheri 28 milyar ton, kireç ve kireç taşı 1.5 milyar tondur. Bunun dışında magnezyum, titanyum, civa, sülfat ve potasyum tuzları, sülfür, granit, toromin ve kaolin gibi maden ve toprak elementleri de önemli boyutlardadır. Ukrayna dünyanın 5. büyük demir cevheri üreticisidir ve 2. büyük magnezyum rezervlerine sahiptir.

Ukrayna sanayi enerjiye oldukça bağımlıdır. Dünya gaz tüketiminde ABD ve Rusya'dan sonra 3. sırayı almaktadır. Yıllık ortalama 78 milyar m³'lük gaz tüketiminin % 80'ini Rusya ve Türkmenistan'dan ithal etmektedir. Ukrayna kendi rezervlerinin işlenmesini teşvik etmek için yabancı yatırımcılara özel ayrıcalıklar tanımıştır. Eski nükleer santrallerin modernizasyonu ve yeni reaktörlerin inşası konusunda dış yardımlara ve yabancı sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Ülkedeki rezervlerin büyüklüğü bazı büyük firmaların ilgisini çekse de, yatırımcılar sektörde düzenli bir yönetimin olmamasından dolayı isteksiz hale gelmiştir.

Özellikle bağımsızlık elde edildikten sonra, ekonomik gerilemenin de etkisiyle enerji tüketimi yarı yarıya azalmıştır. SSCB'den enerji yoğun sektörleri miras alan Ukrayna'da enerji tüketimi hala önemli ölçüde fazladır. Sahip olduğu petrol ve petrol ürünleri ile bu ihtiyacının ancak % 20'sini karşılayan ülke geri kalan kısmı ise kömür üretimi ve doğalgaz ithali ile karşılamaktadır.

Ukrayna bu sorunun çözümü noktasında enerji tüketimi azaltmanın yanında Rusya'nın kaynak teminindeki teklife son vermeye de çalışmaktadır. Kurmaya çalıştığı yeni ortaklıklarda Kafkasya ve Karadeniz arası petrol boru hattı ve Odessa'da yeni bir rafineri gibi oluşumlar gerekmektedir.¹³

¹³ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TÜRKİYE – UKRAYNA ARASINDAKİ İLİŞKİLER

3.1. Siyasi İlişkiler

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1991'de bağımsızlığını ilan eden Ukrayna'nın çoğulcu demokrasi ve serbest piyasa ekonomisine yönelmesi ve Batıya dönük bir politika izlemesi Türkiye-Ukrayna ilişkilerinin müsait bir zeminde gelişmesini sağlamıştır.¹⁴

Coğrafi büyüklüğü, bölge ve Avrupa güvenliği ve istikrarı açısından stratejik konumu ve askeri-savunma sanayii imkan ve kabiliyetleri, benzer konumdaki ülkemizin çıkarları ile örtüşmekte, bu da iki ülkeyi birbiri için önemli ortaklar haline getirmektedir.

Ukrayna ile Türkiye arasındaki işbirliği, ilk olarak, kısa bir süre için bile olsa, 1918 – 1920 yılları arasında devletler düzeyinde bulunmaktaydı. İki ülke arasında ilk “Dostluk ve Kardeşlik Anlaşması” Ukrayna Halk Cumhuriyeti zamanında 2 Ocak 1922'de imzalanmıştır.

Türkiye, Ukrayna'nın egemenliğini 16 Aralık 1991'de ilk olarak tanıyan devletler arasındaydı. Ukrayna ile Türkiye Cumhuriyeti arasında diplomatik ilişkiler ise 1992 yılı Şubat ayında oluşmaya başladı.

Ukrayna ile Türkiye arasında işbirliğinin hemen hemen bütün alanlarını kapsayan 70 anlaşma imzalanmıştır. Temel siyasi antlaşma, 4 Mayıs 1992 tarihinde imzalanan Ukrayna ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'dır. Karşılıklı üst düzey ziyaretler ve bu ziyaretler sırasında imzalanan anlaşmalar iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır. 1993 yılı Ocak ayında Ukrayna'nın Ankara Büyükelçiliği faaliyete başlamıştır.¹⁵

Türkiye'nin Başkent Kiev'de Büyükelçiliği ve 1 Kasım 2001'de faaliyete geçen Odesa'da bir Başkonsoloslugu bulunmaktadır. Ukrayna'nın da Ankara'da Büyükelçiliği ve İstanbul'da Başkonsoloslugu faaliyet göstermektedir.

Ukrayna ile Türkiye arasında diplomatik ilişkilerin oluşturulduğu Şubat 1992'den itibaren geçen dönemde devletlerimizin en önemli başarılarından biri, Ukrayna – Türkiye ilişkilerinin yapıcı ortaklık seviyesine yükseltilmesidir.

Ukrayna ve Türkiye'nin stratejik hedefleri aşağı yukarı aynıdır. Ayrıca, Avrupa Birliği'ne ve Avrupa – Atlantik kuruluşlarına tam üyelik hedeflerimiz de benzerlik göstermektedir.

Ukrayna ile Türkiye arasında bütün düzeylerde yoğun siyasi diyalog sürdürülmektedir. Son on yıl içerisinde Ukrayna Cumhurbaşkanı dört defa Türkiye'ye resmi ziyaret yapmışlardır. Türkiye Cumhurbaşkanı da dört kere Ukrayna'ya resmi ziyaret gerçekleştirmişlerdir. Cumhurbaşkanı uluslararası forumlar çerçevesinde devamlı olarak görüşmeler yapmaktadırlar.

¹⁴ <http://www.tika.gov.tr/Dosyalar/Ukrayna.doc> (03.07.2006)

¹⁵ www.ttnet.net.tr/users/ukremb/press_release/2003-1.htm (03.07.2006)

Ukrayna ve Türkiye BM, Avrupa Konseyi, AGİT, KEİ dahil olmak üzere birçok uluslararası organizasyon çerçevesinde verimli bir şekilde işbirliği yapmaktadır. Uluslararası alanda ilişkilerimizin asıl özelliği karşılıklı anlayış ve karşılıklı destektir.

Devletlerimizin dış siyaset hedeflerinin özdeşliğini ve Türkiye'nin Avrupa'ya entegrasyon yolunda kazandığı önemli başarıları göz önünde bulundurarak Ukrayna bu alanda tecrübe kazanılmasının her iki taraf için önemli olabileceği düşüncesindedir.¹⁶

3.2. Ticari ve Ekonomik İlişkiler

3.2.1. Dış Ticaret

Bağımsız devletler ile yaptığımız ticarete Rusya Federasyonu'ndan sonra ikinci önemli ortağımız Ukrayna'dır. Yıllar itibariyle ikili ilişkilerimiz sürekli artmıştır.

Türkiye'nin 2005 yılı itibariyle Ukrayna'ya olan ihracatı 821 milyon dolar, ülkeden ithalatı ise 2,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir (Tablo 5). Türkiye bu rakamlara göre, Ukrayna'nın ihracatında 5. sırada yer alırken, ithalatında 20.sırada yer almaktadır. Toplam dış ticaret hacminde ise Rusya, Almanya ve Türkmenistan'dan sonra 4. sırada yer almaktadır.

Tablo 5: Türkiye'nin Ukrayna'ya İhracatı ve İthalatı (1000 dolar)

	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Hacmi	Denge
1992	35.842	90.003	125.845	-54.161
1993	39.453	472.706	512.159	-433.253
1994	76.285	535.071	611.356	-458.786
1995	198.534	856.340	1.054.874	-657.806
1996	267.043	744.531	1.011.574	-477.488
1997	337.045	917.760	1.254.805	-580.715
1998	274.317	988.781	1.263.098	-714.464
1999	225.821	773.686	999.507	-547.865
2000	244.161	965.714	1.209.875	-721.553
2001	287.668	757.484	1.045.152	-469.816
2002	309.408	969.448	1.066.892	-660.040
2003	444.967	1.331.505	1.776.472	-886.538
2004	575.071	2.482.077	3.571.148	-1.907.006
2005	821.033	2.641.160	3.462.193	-1.820.127
2006*	266.017	915.706	1.181.723	-649.689

Kaynak: T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü

* Ocak – Nisan 2006 dönemi

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verilerine göre 1992 yılında 126 milyon dolar düzeyindeki ticaret hacmimiz 2005 yılı itibariyle 1.263 milyon dolara ulaşmıştır. Ancak ikili ticaretimizde denge aynı olumlu gelişmeyi göstermeyerek sürekli aleyhimizde gelişmiş, dış ticaret açığımız son iki yılda 2 milyar dolara yakın seyretmiştir (Tablo 5).

¹⁶ www.ttnet.net.tr/users/ukremb/press_release/2003-1.htm (03.07.2006)

Artan dış ticaret açığının nedeni, Ukrayna'nın ithalatta uyguladığı yüksek gümrük vergisi ve tüketim vergisi oranları ve bu ülkeden daha çok hammadde ithal ediyor olmamızdır.¹⁷ Zira tüketim vergileri ithalat maliyetini artırmakta ve Türk mallarının Ukrayna pazarındaki rekabet gücü azalmaktadır.

2005 yılında, Türkiye'nin Ukrayna'ya ihraç ettiği mal grupları arasında ilk sırayı plastik eşya almaktadır. Bunun dışında diğer önemli ihraç ürünleri; sebze ve meyvalar, tekstil ürünleri, türün ve mamülleri, elektrikli makine ve cihazlar ile şeker ve şekerli mamüller vb'dir. Özellikle son dönemde Ukrayna halkının satınalma gücünde meydana gelen artışa paralel olarak tüketim maddeleri ile motorlu kara taşıtları ihracatımızda önemli bir kıpırdanma gözlenmektedir.

Türkiye'nin Ukrayna'dan ithal ettiği ürünler arasında; demir ve çelik sanayiine hammadde teşkil eden hurda ile yağlı tohumlar ve sanayi bitkileri ile gübreler ve diğer kimyasallardır.

Devlet İstatistik Enstitüsü 2006 yılı ilk 4 ayna göre Ukrayna, Türkiye'nin ithalat yaptığı ülkeler arasında 13. sırada yer alırken, ihracat yaptığı ülkeler arasında ise 19. sırada yer almaktadır.

Tablo 6: Maddelere Göre Türkiye-Ukrayna Ticareti (2005)

TÜRKİYE'NİN İHRACATI			TÜRKİYE'NİN İTHALATI		
MADDE	TUTAR (dolar)	PAY (%)	MADDE	TUTAR (dolar)	PAY (%)
Plastikler	106.957.379	13,36	Demir Çelik	1.464.966.439	55,95
Kazanlar, Makinalar	72.107.950	9,00	Mineral Yakıtlar	324.380.770	12,39
Yenilen Meyvalar	60.145.020	7,51	Gübreler	207.401.323	7,92
Elektrikli Makinalar	59.523.591	7,43	Ağaç, Ahşap Eşya	112.674.228	4,30
Otomotiv ve Yan Sanayi	39.932.868	4,99	İnorganik Kimyasallar	109.397.957	4,18
Demir Çelik Eşya	35.216.675	4,40	Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	54.356.247	2,08
Tuz, Kükürt, Çimento vs.	34.921.544	4,36	Bakır ve Bakır Ürünleri	49.974.233	1,91
Özel Dokunmuş Mensucat	31.869.177	3,98	Organik Kimyasallar	43.006.277	1,64
Hahırlar	31.516.718	3,94	Gıda Sanayi Döküntüleri	34.625.537	1,32
Sabunlar	27.470.043	3,43	Yağlı Tohum ve Meyvalar	34.449.735	1,32
Diğer	301.200.109	37,61	Diğer	183.032.538	6,99
Toplam	800.861.074	100,00	Toplam	2.618.265.284	100,00

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2005 yılı itibariyle Türkiye'nin Ukrayna'ya gerçekleştirdiği 800.861.074 dolar değerindeki ihracatta plastikler 106.957.379 dolar ile ilk sırada yer alırken onu, 72.107.950 ile kazanlar, makineler izlemiştir. Türkiye'nin 2.618.265.284 dolar değerindeki ithalatında ise demir çelik 1.464.966.439 ile ilk sırada yer almaktadır. 2005 yılı ithalatımızda diğer önemli kalemler arasında mineral yakıtlar ve gübreler yer almıştır (Tablo 6).

¹⁷ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

3.2.2. Karşılıklı Doğrudan Yatırımlar

Büyük çoğunluğu KOBİ niteliğinde olan Ukrayna'daki firmalarımız ağırlıklı olarak gıda ve içecek, temizlik malzemeleri, hazır giyim, orman ürünleri, maden ve metal, inşaat ve inşaat malzemeleri alanında faaliyet göstermektedir.

Ukrayna'daki Türk inşaat firmalarının faaliyetleri, Ukrayna'nın içinde bulunduğu finansal imkansızlıklar nedeniyle istenilen düzeyin çok gerisinde kalmaktadır.

Türkiye ile Ukrayna arasında, gerçekleştirilmesi yolunda işbirliği protokolu imzalanan büyük projelerin başında, Orta Doğu petrolünün Ceyhan-Samsun arasında kurulacak olan boru hattı ile Türkiye üzerinde Ukrayna'nın Odesa limanına, oradan da merkezi ve doğu Avrupa ülkelerine taşınması projesi gelmektedir. Proje için toplam 1,3 milyar dolar değerinde fiziki yatırım ayrılmıştır.¹⁸

Tablo 7: 2004 Yılı İtibariyle Sektör Bazında Türkiye'nin Ukrayna'daki Doğrudan Yatırımları (milyon \$)

Sektör Adı	Toplam Yatırım Hacmi (1.1.2003)	%	Toplam Yatırım Hacmi (1.1.2004)	%
Ukrayna Genel Yatırım Toplamı	5 471,8		6 657,6	
Türkiye'nin Doğrudan yatırımları	37,8	100,0	47,9	100,0
-Gıda sanayi ve Zirai Ürünler İşleme Sanayi	6,0	15	9,7	20,3
-Kimya ve Petrokimya Sanayi	9,9	26,2	13,2	27,6
-Hafif Sanayi	0,4	1,1	0,4	0,8
-Makine İmalatı ve Metal İşleme Sanayi	0,7	1,9	0,7	1,5
-Ağaç İşleme ve Selüloz-Kağıt sanayi	0,4	1,1	0,5	1,0
-Toptan Ticaret	6,2	16,4	7,4	15,4
-Perakende Ticaret	1,1	2,9	1,1	2,3
-Ulaştırma Araçları Satışı ve Onarımı	0,2	0,5	1,4	2,9
-Ulaştırma	1,0	2,6	1,4	2,9
-İnşaat	1,4	3,7	1,0	2,1
-Tarım ve Avcılık ve Buna İlişkin Hizmetler	1,7	4,5	2,2	4,6
-Otel Restoran Hizmetleri	0,6	1,6	0,6	1,3
-Finans- Sigortacılık Hizmetleri	7,7	20,4	7,7	16,1

Kaynak: T.C. Kiev Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

2004 yılı itibariyle 6.657.6 milyon dolar değerinde gerçekleşen Ukrayna'daki Doğrudan yatırımlarda Türkiye'nin payı bir önceki yıla göre yaklaşık 10 puanlık bir artış göstererek % 47,9 oranında gerçekleşmiştir. miktarı bir önceki yıla oranda artış göstererek olarak gerçekleşmiştir (Tablo 7).

¹⁸ Asım Çalış, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005

Türkiye'nin Ukrayna'daki doğrudan yatırımları arasında % 26,2 ile kimya ve petrokimya sanayi ilk sırada yer alırken, onu % 20,4 ile finans-sigortacılık hizmetleri izlemiştir.

Tablo 8: Ukrayna'nın Türkiye'deki Doğrudan Yatırımları (milyon dolar)

Sektör Adı	Toplam Yatırım Hacmi (1.1.2003)	Toplam Yatırım Hacmi (1.1.2004)
Ukrayna Genel Yatırım Toplamı	144,3	163,5
Türkiye'deki Yatırımların Toplamı	0,3	0,3
Leasing ve Taşınmaz Mal İşlemleri	0,2	0,2
Metalurji ve Metal İşleme Sanayi	0,1	0,1

Kaynak: T.C. Kiev Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

Ukrayna'nın 2004 yılında genel yatırım tutarı bir önceki yıla kıyasla artış eğilimi göstererek, 163,5 milyon dolara yükselmiştir. Türkiye'deki doğrudan yatırımları ise 0,3 seviyesinde olup Leasing ve taşınmaz mal işlemleri 0,2'lik bir paya sahiptir (Tablo 8).

3.2.3. Yatırım Olanakları

Ukrayna ile Türkiye arasında ticari-ekonomi alanında işbirliği potansiyelinin tamamıyla kullanıldığı söylenemez. Ukrayna bu alanda işbirliğimizin derinleşmesinin yollarını, mevcut ticari-ekonomik ilişkilerin çeşitlendirilmesinde ve özellikle basit ticaret muamelelerinden (yani mal ve hizmet alış verişinden) Ukrayna'da çok gelişmiş olan yüksek teknoloji alanında ortak şirketlerin kurulmasına, üçüncü ülkelerin piyasalarına birlikte girilmesine ve ortak yatırım faaliyetlerinin genişletilmesine geçmekte görmektedir.

Ukrayna, Serbest Ticaret Anlaşması ve Standardizasyon alanında Anlaşma'nın imzalanması vasıtasıyla Türkiye ile sürdürdüğü işbirliğinin daha da gelişmiş bir düzeye çıkmasını istemektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte ticari ilişkilerimiz açısından Ukrayna, içinde bulunduğu ekonomik güçlüklerle karşın büyük tarımsal ve sanayi potansiyeli ve coğrafi yakınlığı ile işbirliği açısından önemli avantajlar sunmaktadır. Tarım arazilerinin satın alınması veya uzun vadeli kiralanması yoluyla özellikle mısır veya ayçiçeği gibi ürünlerin yetiştirilmesi ve ihraç edilmesi mümkündür. Ayrıca tarımla ilgili diğer alanlarda da modernizasyon ve yeniden yapılandırma faaliyetleri çerçevesinde her türlü yabancı yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır.

İnşaat ve inşaat malzemeleri, kimya, tekstil, elektrik ve elektronik, kauçuk vs. işbirliği yapılabilecek sanayi dallarıdır.

Türkiye'nin Ukrayna'dan elektrik enerjisi satın alması amacıyla Karadeniz'in altından bir enerji nakil hattı kurulması imkanlarının araştırılmasında yarar görülmektedir. Ukrayna'nın büyük bir pazar olarak önemi göz önüne alındığında, Türk firmaların sadece dış ticaret

yoluyla ticari ilişkilerini sürdürmesi yerine ekonomik ilişkilere de ağırlık vererek Ukrayna'da yatırıma yönelmeleri ekonomik ve ticari ilişkilerimizin geleceği açısından çok önemlidir.

Diğer taraftan halen makine, gıda, tekstil ve temizlik maddeleri gibi klasik mal gruplarında odaklanan dış ticaretimizin çeşitlendirilmesi gerektiğini de önemle vurgulamak gerekmektedir. Bu çerçevede, inşaat malzemeleri, elektrikli ve elektronik ev eşyaları, haberleşme sistemleri, oto yan sanayii mamulleri sektörlerinde faaliyet gösteren Türk firmalarının Ukrayna pazarına daha ciddi bir şekilde yönelmeleri, ofis ya da mağaza açarak satış ve dağıtım zincirleri oluşturarak ve Ukraynalı firmalarla ortak yatırıma giderek bunu gerçekleştirmeleri her iki ülke çıkarları açısından önemlidir.

3.2.4. İkili Ticari ve Ekonomik İlişkilerde Karşılaşılan Sorunlar

Son yıllarda iki ülke arasında ticareti olumsuz yönde etkileyen bazı kısıtlamalar olmuştur;¹⁹

- Ukrayna'nın 1998 yılı Temmuzundan bu yana ayçiçeği tohumu ihracatında teminat uygulamasına geçtiği için Ukraynalı firmalar mal bedelinin tamamı oranında bir teminatı önceden yatırmak durumundadır.
- Fason üretim amacıyla kullanılan metal hurda ve atıklarının ülke dışına ihracatını, elektronik sanayiinin ihtiyaç duyduğu ürünlerin fason üretimi için olanlar hariç, geçici olarak sınırlandırmıştır.
- Türkiye sıcak ve soğuk haddelenmiş sac ithalatını yerel demir-çelik sektörünü korumak amacıyla bu ürünlere uygulanan ithalat vergi oranlarını %5'den %20-30'lara çıkarmıştır.
- Ukrayna Bavul ticaretini kısıtlayıcı tedbirler almıştır. Kara ve denizyolu ile getirilen 200 € değerine kadar olan yolcu beraberindeki eşya vergiye tabi tutulmaktadır.
- Firmalarımızın ihracatta standardizasyon sorunuyla karşılaşmaktadır. İthalatta zorunlu standart uygulaması getirilen tüm mallar için Ukrayna'da faaliyette bulunan Türk ya da Ukraynalı firmalarca her seferinde standart belgesi alma mecburiyeti bulunmaktadır.
- Ukrayna 2002 yılı sonunda hurda metal ihracatına ton başına 30 € ihraç vergisi koymuştur. Bu vergi Türkiye'de hurdayı hammadde olarak kullanan demir-çelik üreticilerini sıkıntıya sokmuştur.
- Ukrayna devletinin ihracatçılara KDV iadesi yapması hususunda güçlükler yaratması, KDV alacağı olan firmalar ve bu firmalarla iş yapan Türk firmalarının sıkıntıya girmesine sebep olmuştur.
- Ukrayna'da vergi ve dış ticaret mevzuatında çok sık yapılan mevzuat değişiklikleri nedeniyle Ukrayna'da faaliyet gösteren firmalarımız başta olmak üzere, Türk

¹⁹ <http://www.tika.gov.tr/Dosyalar/Ukrayna.doc> (03.07.2006)

ithalatçı ve ihracatçı firmalar yaptıkları kontratlar kapsamındaki ticari ilişkilerinde maddi zarara uğrayabilmektedir.

- Ukrayna'da özellikle gıda sanayii sektöründe faaliyette bulunan küçük ve orta ölçekli imalatçı firmalarımız, yerel yönetimler ile Sağlık Bakanlığının alışılmışın dışında sıklıkla yaptıkları denetimler nedeniyle zaman zaman çalışmalarını durdurma noktasına gelmektedirler.
- Ukrayna'nın bazı tarım ve hayvancılık ürünleri ile madenler ve kimyasal maddelerde uyguladığı asgari ihraç fiyatı ve ön izinler, bu ülkeden ucuz hammadde temin etmeye çalışan firmalarımızın ithal maliyetlerinin artmasına sebep olmaktadır.
- Bazı müteahhitlik firmalarımızın ihtiyaç duydukları personeli Türkiye'den veya diğer bir ülkeden getirmek istemesi durumunda, vize, ikamet ve çalışma izni konularında yaratılan bürokratik güçlükler firmalarımızın çalışmalarını güçleştirebilmektedir.

3.2.5 Ukrayna ile Ticari ve Ekonomik İlişkilerimizin Geliştirilmesi Açısından Önemli Görülen Hususlar

Ukrayna'nın Türkiye'ye olan coğrafi yakınlığı, 50 milyonluk bir pazar teşkil etmesi, yetişmiş insan gücü, hammadde kaynaklarının zenginliği ve birçok sektördeki yeni yatırım ve modernizasyon ihtiyacı dikkate alındığında iki ülke arasındaki ticaret hacminin ve Türkiye'nin Ukrayna'daki yatırımlarının tatminkar düzeyde olduğu ileri sürülemez.²⁰

Mevcut olan ticaret ve yatırım potansiyelinin daha iyi değerlendirilebilmesi için ise Ukrayna'daki iş ve yatırım ikliminin daha elverişli, şartların daha cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Ukrayna'nın büyük bir pazar olarak önemi gözönüne alındığında, firmalarımızın sadece dış ticaret yoluyla ticari ilişkilerini sürdürmesi yerine ekonomik ilişkilere de ağırlık vererek Ukrayna'da yatırıma yönelmeleri, ekonomik ve ticari ilişkilerimizin geleceği açısından çok önemlidir. Diğer taraftan, halen gıda, tekstil ve temizlik maddeleri gibi klasik mal gruplarında odaklanan dış ticaretimizin çeşitlendirilmesi gerektiğini de önemle vurgulamak gerekir.

Ukrayna'nın yabancı yatırımlara ihtiyaç duyduğu tarıma dayalı sanayi, imalat sanayi, elektronik sanayi ve haberleşme sektörlerinde, Türk girişimcileri ile Ukraynalı firmalar arasında işbirliği imkanları mevcuttur.

Ukrayna'da iş yapan veya yapmak isteyen firmalarımız açısından, Ukrayna'da bir Türk bankası açılması gereklidir.

İkili ticaretimizde ülkemizin aleyhine işleyen dengesizliğin giderilmesi, ihracatımızın artırılmasına ve bu yönde özel önlemler alınmasına bağlıdır. Bunu sağlamak için atılabilecek adımlardan biri de Kiev'de bir Türk Ticaret Merkezi kurulmasıdır.

²⁰ ttnet.net.tr/users/ukremb/press_release/2003-1.htm (03.07.2006)

3.2.6. Ekonomik ve Ticari Anlaşmalar

Türkiye ile Ukrayna arasındaki ticari ilişkilerin temel dayanağı, Türkiye ile Ukrayna arasında 4 Mayıs 1992 tarihinde imzalanan ve 20 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmasıdır.

Söz konusu Anlaşma çerçevesinde kurulmuş bulunan Türkiye-Ukrayna Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı 25-27 Kasım 1996 tarihlerinde Ankara'da yapılmış, II. Dönem Toplantısı 13-16 Aralık 2000 tarihlerinde Kiev'de, III.Dönem Toplantısı ise 29 Ocak-1 Şubat tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır.

Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması, 30 Mayıs 1994 tarihinde Kiev'de imzalanmış ve 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması, Ukrayna Cumhurbaşkanı'nın 27-29 Kasım 1996 tarihlerinde, Türkiye'ye ziyaretleri esnasında Ankara'da imzalanmıştır.

Söz konusu anlaşmaların yürürlüğe girmesiyle birlikte iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin hukuki çerçevesi tamamlanmış bulunmaktadır.

İlki 1991 yılı Mart ayı içinde dönemin Cumhurbaşkanı merhum Turgut Özal tarafından gerçekleştirilen Ukrayna'ya en üst düzeydeki resmi ziyaretler, müteakip yıllarda karşılıklı olarak devam etmiş ve gerek Cumhurbaşkanları gerekse Başbakanlar ve Bakanlar seviyesindeki resmi ziyaretler sırasında iki ülke yöneticileri siyasal, sosyal, askeri ve kültürel alanlarda olduğu gibi ticari ve ekonomik alanda da birçok anlaşma ve protokole imza atarak her alandaki işbirliğinin gelişebilmesi için yasal zemini oluşturmuşlardır.

Ukrayna Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma'nın 22-24 Kasım 2000 tarihlerinde Türkiye'yi resmi ziyaretleri sırasında; Türkiye-Ukrayna Ortak Bildirisi; T.C.Hükümeti ile Ukrayna Bakanlar Kurulu Arasında Nükleer Kazaların Erken Bildirimi ve Nükleer Tesislere İlişkin Anlaşma; Türkiye ile Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması; T.C. Adalet Bakanlığı ile Ukrayna Adalet Bakanlığı Arasında İşbirliğine İlişkin Protokol; T.C. Sağlık Bakanlığı ile Ukrayna Sağlık Bakanlığı Arasında İlaç ve Eczacılık Alanında İşbirliğine İlişkin Protokol; T.C.Hükümeti ile Ukrayna Hükümeti Arasında Askeri-Teknik Alanda Bilgi ve Belgelerin Değişimi Anlaşması; T.C. Ulaştırma Bakanlığı ile Ukrayna Bilişim ve Haberleşme Devlet Komitesi Arasında Posta ve Haberleşme Alanlarında İşbirliği Anlaşması; Anadolu Ajansı (AA) ile Ukrayna Milli Haber Ajansı (Ukrinform-DİNAU) Arasında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.

Bu çerçevede, Türkiye ve Ukrayna arasında ticari ve ekonomik alanda bugüne kadar imzalanan anlaşma ve protokoller aşağıdaki gibidir:

- Ticari İlişkilerin Geliştirilmesine Dair Protokol
- İş Konseyi Kurulmasına Dair Anlaşma
- Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması (4 Mayıs 1992)
- Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü (Tarım Bakanlıkları arasında)
- Enerji İşbirliği Anlaşması (28 Ekim 1993)

- Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması (30 Nisan 1994)
- Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması (30 Mayıs 1994)
- Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı Protokolü
- TSE ve Ukrayna Devlet Standardizasyon, Metroloji ve Belgelendirme Komitesi Arasında İşbirliği Anlaşması
- Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması
- Ticari Deniz Taşımacılığı Anlaşması
- Hava Taşımacılığına İlişkin Protokol
- Hava Taşımacılığı Anlaşması
- Gümrük İşbirliği ve Karşılıklı İdari Yardıma İlişkin Anlaşma (27 Kasım 1996)
- Gümrük Müsteşarlığı ile Ukrayna Devlet Gümrük Komitesi arasında Protokol
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (27 Kasım 1996)
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (27 Kasım 1996)
- İşadamları ve Kamyon/Otobüs Şoförleri için Müteaddit Vize Verilmesine Dair
- 20 milyon Dolar'lık Türk Eximbank Kredi Anlaşması (henüz yürürlüğe girmedir)
- Türkiye-Ukrayna Ortak Bildirisi (Cumhurbaşkanları arasında)
- Karma Ekonomik Komisyonu II. Dönem Toplantısı Protokolü
- Karma Ekonomik Komisyonu III. Dönem Toplantısı Protokolü

İki ülke arasında, bunların dışında diğer alanlarda imzalanmış birçok anlaşma ve protokol bulunmaktadır.

Ayrıca iki ülke işadamları arasındaki temas ve ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla DEİK Türk-Avrasya İş Konseyleri çerçevesinde 1991'de Türkiye-Ukrayna İş Konseyi kurulmuştur. Söz konusu Konsey bir yıl Türkiye'de, takip eden yıl Ukrayna'da olmak üzere yılda asgari bir kez toplanmakta, ayrıca özel oturumlar düzenlemektedir. İş Konseyi'nin Türk tarafı Başkanı Burç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sefa Gömdeniz, Ukrayna tarafı Başkanı Ukrayna Sanayi ve Ticaret Odası Başkan Yardımcısı Victor Yanovsky'dir.

KAYNAKÇA

- ÇALIŞ, Asım, **Ukrayna Ülke Profili**, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, 2005
- KIZILOĞ, Şükrü, “Sarı Lacivert Bayrakların Dalgalandığı Ülke”, Hürriyet Gazetesi, (31.05.2006)
- DEİK, **Ukrayna Ülke Bülteni**, Mart 2006
- www.tika.gov.tr
- www.fuarplus.com
- www.dtm.gov.tr
- www.dogagiray.com.tr
- www.bisnis.doc.gov
- ttnet.net.tr/users/ukremb/press_release/2003-1.htm
- www.qurultay.org/tur/yazi_tur.asp?yazi_no=213